

Bréfa- og málasafn 1954, fyrri hluti

Bjarni Benediktsson – Stjórnsmál – Dómsmálaráðherra – Menntamálaráðherra – Bréf – Svarbréf –
Aðalbjörn Benediktsson – Bjarni M. Gíslason – Björn Bjarnason – Erlingur Pálsson – Guðmundur
Gíslason Hagalín – Guðmundur J. Guðmundsson – Haraldur Jóhannesson – Helgi Elíasson – Helgi P.
Briem – Ingólfur Jónsson – Kristmann Guðmundsson – Jónas Jónsson – Jón Sveinsson – Pétur
Benediktsson – Valgarður Stefánsson – Jörgen Bukdahl –

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Stjórnsmálamaðurinn
Askja 2-17, Örk 4

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Sjónir 1954

VRÓNAÐARMÁL

Fr á s ö g n.

Um miðjan maí barst utanríkisráðherra símskeyti frá yfirflotaforingja Atlantshafsbandalagsins þar sem skýrt var frá því, að flotaæfingar þær, sem fram fóru hér við land s.l. haust og nefndar voru "exercise Mariner" hafi leitt í ljós, að nauðsynlegt væri að tryggja betri fjarskipti milli Bretlands og Íslands, og hefur því yfirflotastjórnin í hyggju að setja meðansjávar-kabal milli Bretlands og Íslands í sameiginlegri áætlun fyrir árið 1955 (Common Infrastructure Program). Er gert ráð fyrir að kabal þessi hafi 25 línur (channels) og að 10 af línunum komi flotamálastjórnin til að nota sjálf. Eftirstöðvarnar, 15 línur, gætu verið ha nýttar af Íslandi. *of British (national interests)*

Var þess beiðst að fallizt yrði á þessa áætlun og gefið upp, hvort Ísland þyrfti á einhverjum af þessum línunum að halda, og ef svo væri að taka þátt í kostnaði hlutfallslega. Ráðgert var að allur kostnaður við kabalinn mundi nema 1 millj. sterlingspúnda. Loks var tekið fram, að yfirvöld í Bretlandi og Bandaríkjunum yrðu spurð, hvað þau þyrftu af línunum kabalsins og hvort þau myndu þá vilja taka þátt í kostnaðinum.

Ofangreind tilmæli voru send ráðherra póst- og síma- mála með bréfi og beiðst umsagnar hans. Nú hefur umsögn borizt frá póst- og símamálastjóra í bréfi dags. 3. þ.m. og fer hún hér á eftir:

"Póst- og símamálastjórnin hefur athugað orðsendingu þessa, sem mun hafa borist utanríkisráðherra og síðan send póst- og símamálaráðherra, og leggur til að henni verði á fyrsta stigi málsins svarað á þessa leið:

The Icelandic Government could approve the project in principle. However it will be necessary, before a final decision can be taken, to seek parliamentary approval for a project of this nature.

Furthermore it would be appreciated to receive information concerning the main technical points, such as channel width etc. If channel width will be sufficient for simultaneous telephone and telegraph operation, the national requirement for Iceland would be 1-2 channels for commercial traffic and eventually 1 channel for the international aviation services.

As regards the cost for the channels mentioned, at present there are in Iceland no funds available for that purpose and this question can not be settled until at a later date."

5. júní 1954.

*Mr. Bjarni Benediktsson,
sittherra.*

KVÖLDVEIZLA

KIRKJUMÁLARÁÐHERRA OG FRÚAR HANS

AÐ HÓTEL BORG

SUNNUDAGINN 20. JÚNÍ 1954

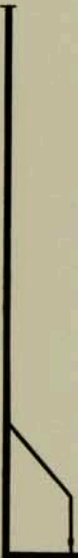
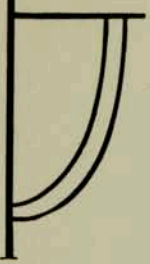
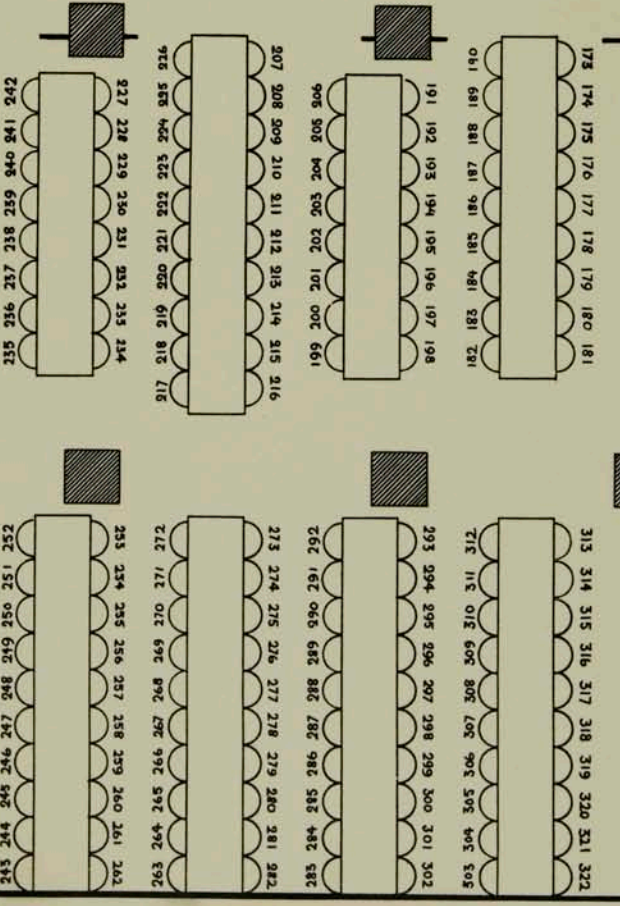
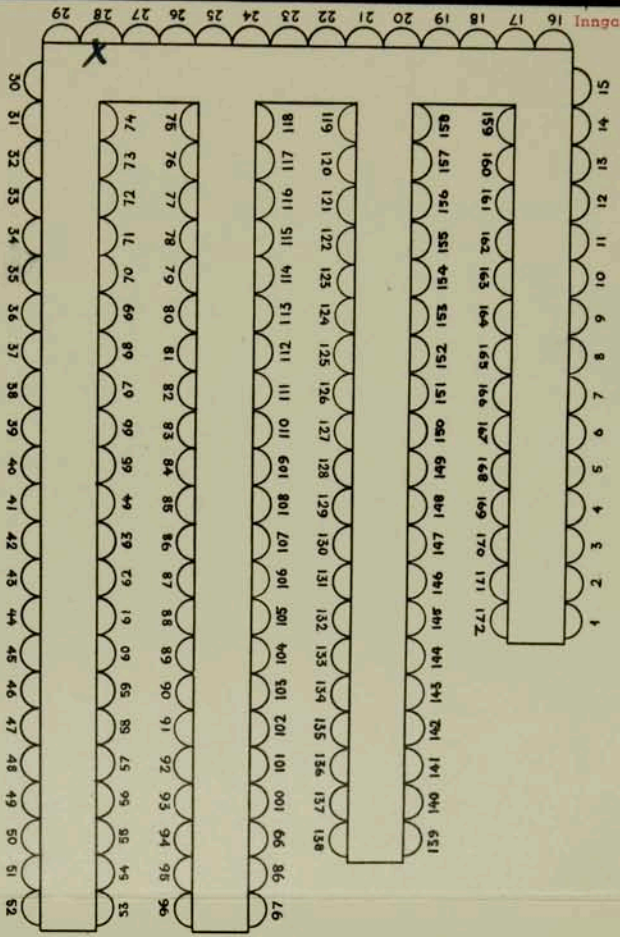
TIL HEIÐURS BISKUPI ÍSLANDS

HERRA ÁSMUNDI GUÐMUNDSSYNI

OG FRÚ HANS

Sætaskipan

Inngangur

Jón Sveinsson

FYRV. BÆJARSTJÓRI, HDL.

Akureyri
Símar 358 og 19

Akureyri, 4. Febr. 1954

Hv. domismálaráðherra Björni Benediktsson

mið
Þessi vinn.

Eg hef sótt um bæjarstjóra stöfuna á Akureyri og sagt
Jonasi Rafnar Þingmanni aðalastetuna fyrir þú.

Eg góti kezt linað að Steinni Steinsæw kæði sig ekki um
að vera lengur bæjarstjóri, þótt hann kanske góti mónt til
þess fylgi. Hann hefir eitt hesta eflirlauna ítt, sem
hózt er að ná, og þykist eg írta að hann omni alls ekki vilja
vera lengur, nema að mýð sé að honum kázt til þess, og þá af
þeim hággomuna samlokum, sem samvinnulega vilja halda
völdunum í gegnum hann.

Heilsa mín fer mi mýð kalmendi ar frá ári og vori eg til
með að taka þetta gamla stöf mitt að mæi, ef eg lengi fylgi
til þess, en ógjornan vil eg falla og mildi þá heldur draga
míg til kaka í líma, eftir iðborleg samtal mý mest ríðandi
kæjorfullkúna.

Þú er ósk mín að þú sjálfshedis ríðheerarnir, þú og
Ólafur Þors, vilduð keda þetta mial fyrst mý Jonas Rafnar
og bitan þá mý Helga Pálsson kæjorfullkúna o. fl. ef þú
vilduð ljá þú fylgi, eða gefa þú með mæi að sjálfshedis mæm
í bæjarstjórn kysu mý bæjarstjóra um einhveru tíma eftir
samkomulagi.

Að endingu skal eg írta til krefa mínna til stjórna
Sjálfshedis flokksins frá 25/11. 1937 og 22/4. 1940, sem albu
að liggja í skjala og þú flokksins. Sei slaklega vil eg mínna
þor á ort Jóns síl. Þorlaks sonar, er hann kít mý fallu eftir

ad ég féll sem bæjarsjóni 1924, meðal annars fyrir minnum eiginu flokks miðnum: "Fyrir þetta skal Sjálfstæðis flokkurinn leita." Jón Þorláksson leitst nokkru síðar og flokkurinn var í minni hluta að eita, en síðan hann var einhverju megnugur hafa komið nokkur í molum og iðrum um kemmt.

Ég þori að fullgæða að enn niht og trausts meiri hluta bæjarsjóna til stófsins líkt og var 1928, en bæjarsjónir kusu bæjarsjórann almennu kosningum. Þá bresaði móttökandakinn ekki þingjung atkvæða, þótt hann væri mikilhófur maður og af góttum kominu; hefti á leik inn sig í skifti fylgi vaka manna-flokksins, fram sóknar flokksins og fígelavaldsins, en bláit "Íslendingur" leit kosninguna þá alveg hlutlaus, nema hvað hann var með mudi nidi velviljaður.

En ef þú ráðherra meir vildur sinna þessu: nokkru leit ég rykkur að gjöra það strax, þri að bæjarsjóni neður va falaut kjörinn þegar í næsta riku, ef allt fer með felldu.

Þú einbeigi vinnend

Þinn einbeigi.

14
Jón Þorláksson

SENDIRÁÐ ÍSLANDS

Tala vit V. St. hanna loka
að atly. hvort nokkum möguleiki
sé til stundar min
PARÍS. 11. ágúst 1954.

Kari bróðir,

Eg sendi þér þessar línur til þess að mæla með
góðum kunningja mínum, Sigurði Jónssyni náttúrufræðingi.
Hann lauk prófi hér við háskólann í vor eftir langt nám,
en lengd námstímans stafaði ekki af leti hans eða dugleysi,
heldur af því að hann tók próf í þrem greinum náttúrufræðinn-
ar, dýrafræði, plöntufræði og jarðfræði. Eg hefi þekkt hann
í mörg ár og getið vel að honum. Kona hans hefir einnig
stundað háskólanám í náttúrufræði, og er þaragróður sérgrein
hennar. Hún hefir þó vegna efnahags þeirra orðið að hætta
náminu. (Hún er frönsk, en röskleg og geðug stúlka).

Eg veit, að Sigurður langar til þess að geta verið
hér einn vetur til viðbótar, til þess að undirbúa doktors-
ritgerð. Eru nokkur tæk á að styrkja hann til þess? Og væri
unnt að tryggja honum á eftir starf heima, t.d. við Náttúru-
gripasafnið, þar sem mér virtist hann vonast til þess að
geta komið að?

Í stuttu máli hygg eg, að Sigurður sé maður, sem
sé þess verður að honum sé rétt hjálparhönd, eftir því sem
frekast er unnt.

Með beztu kveðjum

Þinn

Pétur

Herra menntamálaráðherra
Bjarni Benediktsson,
Reykjavík.

Tjarnargötu 5 B. Reykjavík 7 mars 1954.

Hevra ráðherra! Eg leifi mig hér
mál að senda þér bréf til þingvalta-
-nefndar, sem Gísli Jónsson er
formaður þess, mig þóttu skilist
á Gísli að hann missti til á in-
-hverjuhluti áttar áftöðin 2/11 Valhallar
og væri gott á leiðrétta það, eg
vil Gísli innangis vel mál þess
á hann taki þetta mál til frekari
þinggræðslu. Eg þó ekki betur sé
en það sé tímabært; Með vagnandi
ferðarmannatrúna, til Londonins
sist að þess er mikil þörf, og allri
þjóðinni viðkomandi, umbætur á
þingvættum, sem nær allri komi á
sum áttar heimræðja.

Ég þóttu að senda þér þetta til áhlits
og þóttu þinggræðslu sem þér
þínt efri standa til, þótt þér þig
til þess af þess að eg þóttu best þóttu til
þess af þessum sem mi skilja þér
viðlegga skilgi.

Með bestu óskum til þess og þessum
þess

Jón Jónsson
Valhöll

Reykjavík, 25/2. 1954.

Herra menntamálaráðherra
Bjarni Benediktsson,
Reykjavík.

Út af samtali okkar um þau tvö bréf, sem yður hafa borist vegna Jóns Pálssonar, sundkennara, hið fyrra frá nokkrum íþróttufrömuðum hér í bæ, dags. 15. des. 1953, en hið síðara frá íþróttafulltrúa ríkisins, dags. 11. jan. 1954, vil ég leyfa mér að láta yður í té eftirfarandi upplýsingar.

Það sem Jón Pálsson telur sig verða að gera athugasemdir við, eru þau ummæli íþróttafulltrúa, að Jón hafi, er þeir töluðu saman, verið reikull í afstöðu sinni um framkvæmd hins nýja staffs, ef til þess kæmi.

Þessi ummæli fulltrúans segist Jón ekki geta tekið undir.

Þegar viðtal þeirra hófst um þetta mál, kvað hann íþróttafulltrúann hafa reynt að sýna sér fram á, að starf þetta hlyti að verða mjög erfitt og jafnvel miklu erfiðara en það, sem hann hefði nú. Þegar fulltrúinn svo innti hann, eftir tillögum þessu varðandi, kvað Jón þær í aðalatriðum vera þær sömu og hann hefði í mörg undanfarin ár hafa beðið íþróttafulltrúa að hlutast til um viðvirkjandi starfi sínu, en það er að létta sem mest af sér vinnunni í Sundhöllinni og færa hana yfir á eftirlit og fræðslu. Sundskyldan hér í Reykjavík næði yfir fulla 20 skóla og væri það út af fyrir sig mikið starf að fylgjast vel með sundnámi þeirra, en ef starf þetta ætti endilega að verða eins erfitt og íþróttafulltrúinn segði, kvaðst Jón ekki geta tekið það að sér, jafnvel þó að heilsan batnaði að mun.

Þar næst spurði íþróttafulltrúi Jón, hvort hann ætlaði sér að leggja niður öll störf, en benti honum jafnframt á, að því hlyti að fylgja allmikil launalækkun. Þessu kvaðst Jón hafa svarað á þá leið, að hann væri fús að vinna eins

og heilsa leyfði. Kom ípróttafulltrúi þá fram með tillögu um starfsbreytingu, sem ekki var að öllu leyti ólík tillögum ípróttufrömuðanna, í bréfi dags. 15. des. s.l. og bað hann íhuga þær áður en bréf yrði skrifað til ráðherra.

Að fáum dögum liðnum kom ípróttafulltrúi heim til Jóns og kvaðst vera hættur við þess^{ar} tillögur sínar, því að samkvæmt viðtali við lækni hans, þyrfti að lengja veikindafríð og bezt mundi að geyma allar ákvarðanir til haustsins. Jón kvaðst þá hafa þakkað fulltrúanum þessa fyrirhöfn, en jafnframt látið þess getið, að sér væri ógeðfellt að draga aðgerðir þessa mála um of, því að samkvæmt undangenginni reynzlu sinni af núverandi kennslumálaráðherra hefði hann fulla ástæðu til að vonast eftir sanngirni og skilningi frá hans hendi í öllu því, er sundmálum við-kæmi. Við þessu brást fulltrúinn þannig, að hann brá Jóni um óheiðarleika og misnotkun vináttu.

Stuttu síðar símaði ípróttafulltrúi til Jóns og las honum í símann bréf, dags. 11. jan., sem hann bað hann samþykka, sem Jón kvaðst hafa gert að því tilskyldu, að tillögum ípróttufrömuðanna væri haldið vakandi.

Um þessi samskipti þeirra fannst mér rétt að láta yður vita, enda þótt þau hafi að sjálfsögðu litla þýðingu fyrir gang þessa máls.

Nú vil ég leyfa mér að víkja að Jóni Pálssyni sjálfum, áhugamálum hans og framtíðar starfsgetu.

Það sem hann hefur nú mestan áhuga fyrir og hefir reyndar lengi haft, er að kvikmynda sundstíl landsmanna eins og hann er nú. Þetta segir hann ekki þola neina bið því með hverju ári sem líður tíni þeir tölunni, sem lærðu sundið hjá okkar elstu sundkennurum (þ.e. fyrir aldamót) og meðan þeir enn þá lifa og synda er háðu fyrsta opinbera kappsundið yfir Kópavog 1908. Þannig vill hann halda áfram að kvikmynda bæði sundkappana og almenning allt til dagsins í dag og telur slíka mynd geta orðið til mikils lærdóms og merkilega heimild í framtíðinni. Í þessu skyni hefir Jón keypt

sér all dýra kvikmyndavél fyrir nokkrum árum síðan.

Einnig hefir hann huga á að gera tilraunir til að flýta námi byrjenda, skrifað sundbók og leiðbeiningar til sjómanna, hvernig þeir eigi að haga sér, ef þeir falla fyrir borð og fleira mætti telja.

Allt mun þetta kosta meiri tíma og fyrirhöfn en svo, að því verði komið af í hjáverkum af ekki heilsuhraustari manni en Jón er nú.

En hvað sem áhugamálím hans líður, þykist ég fullviss, að hann nái aldrei heilsu meðan hann er bundinn við daglega sundkennslu, enda tel ég það margfeynt, því að svo oft hefir Jón orðið að vera frá starfi vegna ofþreytu og veikinda. Þó læknar telji að sjúkdómur hans sé ekki hættulegur, er ekki hægt að segja, að það sé lalveg hættulaust að leggjast í hjartslætti að afloknum vinnudegi og það svo miklum að oft hefur þurft að leita læknis og rífa sig svo upp til vinnunnar þess á milli, eins og Jón hefur svo oft orðið að gera. Þrátt fyrir þetta þykir mér líklegt, að hann geti ennþá náð allgóðri heilsu og látið margt til sín taka, ef vinnuskilyrðum hans verði alveg breytt.

Mínar tillögur eru því í stuttu máli þessar:

1. Jón Pálsson verði alveg leystur frá kennslu í Sundhöll Reykjavíkur.
2. Honum erði veitt nýtt starf eða starfi hans breytt þannig, að hann hafi framvegis yfirumsjón með allri sundkennslu í bænum og leiðbeini þar að auki kennurum úti á landsbyggðinni og haldi fyrir þá námskeið, þegar þurfa þykir og heilsa leyfir.
3. Hann verði styrktur til kvikmyndatöku (aðallega til kaupa á filmum) og ferðalaga út um land.
4. Um störf sín hafi hann full samráð við íþróttafulltrúa ríkisins og gefi honum um þau árlega skýrslu.
5. Sá kostnaður sem af þessu leiðir verði greiddur úr íþróttasjóði.

Virðingarfyllst.

Helmingur Pálsson

Stokkhólmi , 10. desember 1954.

Ás

E i n k a m á l .

Góði vinur,

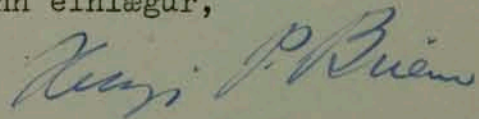
Í sambandi við símskeyti okkar frá í gær, datt mér í hug, að þér gæti verið gagn að bréfi all ítarlegu, sem ég sendi heim þann 17. marz 1952 og leyfi mér því að senda samrit af því hér með.

Ég leyfi mér að láta í ljósi hluttekningu mína vegna andláts föður þíns. Mér er alltaf hlýtt til hans frá því ég kynntist honum fyrst, er ég bar út Ingólf og síðan, er ég fór að lána bækur hjá honum í Landsbókasafninu.

Gladdi það mig, að hann náði svo háum aldri, að hann gat fylgst með ykkur börnum sínum, því auðvitað hefir það verið mesta gleði hans, að sjá hvernig þið hafið reynst hvert á sínu sviði.

Með beztu kveðjum og góðum óskum um gleðileg jól og gott og blessað nýtt ár til þín og fjölskyldu þinnar.

Þinn einlægur,

Herra menntamálaráðherra Bjarni Benediktsson,

R e y k j a v í k .

S.Th.	Gjöld. Sk.	Antun	Sing.	Geir	Gættm. Sk.
1260	1329	1331	1047	812	625
45	87	159	215	237	199
<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
1305	1416	1490	1262	1049	824
434	320	411	330	196	172
<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
1739	1736	1901	1592	1245	996

Sveinbj.	Þ. l. Bj.	Þorbj.	Þjörny.	Einna Th
523	369	404	355	347
293	388	271	208	186
<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
816	757	675	563	533
189	138	140	250	170
<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
905	895	815	813	703

Ragnar Sk.	Gjöld Thon	Stalsteinn
298	207	191
281	547	294
<hr/>	<hr/>	<hr/>
579	754	485
106	191	114
<hr/>	<hr/>	<hr/>
685	945	599

Gætt: Hald
723

Ulfur p. 686
David 654
Þristj. 657

Matan (matarþannsókn) er
bennara-þrófi er skipaður bennari
við mið- og barnaskóla.

Hefur hann skilyrt: t.a. verða
skipaður skólustj. við þann skóla eða
samnskouar?

Bilben.

Ég sé engar formlegar ástæður, er
geli verið þú til fjórstöðu, at matar,
sem hefur verið skipaður bennari geli
erðit skipaður skólustjóri eitt sama
skóla eða samnskouar.

J. B.

Reykjavík, 29. júlí '54

Ég minnst ^{þér} á ^{þér} þínu þátt, sem er nefndur um
í gds. Mér virðist, að hann sé mjög hrikandi að
tala um þessi heit, e þú vilt efna þann, og
va hann samnála ^{ad þessu} mínu, að þessu gæti sleið á
frest þyrt um tínu. Hinsvegar vart ég var vit,
að þannum myndi ljúft að þiggja viðvarabers
y veri ég þú mjög þakklátur, ef þú sem meinta-
málaráðgjafi þeirri um þessa leirs þannum hi
kandi.

Ég þarf ekki að minna á þau mörgu ógætu
stífl, e þínu hefni umvit þú hálshólanu í elda-
þjóttung, en gæti, ef þú óskaeri þess, samt gæta
geit þar að listandi.

Med vissindabrotum
þínum sínu.
Alexandri Jóhannsson

SPARIINNLÁN Í BÖNKUNUM, AÐ FRÁÐREGNUM INNLÁNUM BANKA OG SPARISJÓÐA

Í þús. kr. + mánaðarlok:

	1950: <u>Des.</u>	1951: <u>Des.</u>	1952: <u>Des.</u>	1953: <u>Des.</u>	1954: <u>Jan.</u>	<u>Feb.</u>	<u>Marz</u>	<u>Apríl</u>
Landsbanki	280.218	278.952	317.700	388.454	403.939	415.967	430.807	431.675
Útvegsbanki	116.469	121.719	146.336	179.011	183.321	187.230	190.814	191.259
Búnaðarbanki	62.873	67.543	82.693	111.705	114.513	117.933	120.983	121.788
Spj. Rvk. og nágr.	20.714	21.267	28.523	37.757	40.022	41.013	41.082	42.879
Iðnaðarbanki	-	-	-	14.077	15.798	16.751	17.494	18.118

	1954: <u>Maí</u>	<u>Júní</u>	<u>Júlí</u>	<u>Ágúst</u>	<u>Sept.</u>	<u>Okt.</u>	<u>Nóv.</u>
Landsbanki	433.213	436.186	446.361	447.447	448.564	444.147	438.725
Útvegsbanki	196.797	200.468	208.574	212.525	213.157	215.371	212.085
Búnaðarbanki	128.309	131.174	133.844	134.054	134.926	135.281	132.248
Spj. Rvk. og nágr.	44.724	44.136	45.151	46.521	46.885	47.140	45.915
Iðnaðarbanki	19.116	19.736	21.554	24.479	25.995	28.383	27.730

Aukning %	1951:	1952:	1953:	jan.-des. 1954:
Landsbanki	+ 0.45	13.89	22.20	12.94
Útvegsbanki	4.50	20.22	22.33	18.47
Búnaðarbanki	7.43	22.43	35.17	18.39
Spj. Rvk.	2.67	34.12	31.28	21.60
Iðnaðarbanki	-	-	-	96.99

A handwritten signature in blue ink, possibly 'G. Jónsson', is written over a dark, rectangular stamp or seal. The stamp is mostly illegible but appears to be an official mark.

HOTELL BONDEHEIMEN

SENTRALBORD 331690

OSLO,

ROSENKRANTZGT. 8

Kæmpe og Minner Bjørn Benediktsson!

Blot en hilsen fra Jns Fvædeland, her
for mi svaber vordik. Tak for sidst!

God Jul. Med venlig hilsen
Jns Jens orhiders
Jens Bækdaht

Astou, Vejlen.

Konu þu Minna Bjarn Benediktson!

Blot er líll Nýteovsheden end Talen
þu Reykhal, Svorum Dodsdes 23. sept. þu
þu gæmt þu til mi; þu þoumi: Þouþ
"Fiulard", vil esí... "Lesbok" -
þu þauð el Þvindr end þu þu Tale - at
vægen end þu ísl- vordrúke Rationallissu;
af þu gamla Þsbuikar. -

Sou: Skrivela er þu voru Kilder i
þau vordu. -

Med venlig Hælen

Ju Þener

Arhedej

Jory Bukdahl

DAGER DEN MAKELØSE ROMAN: DEL — SLEKTERS GANG LUTHERSTIFTELSEN

Brennpunktene i Norden

Samtale med Jørgen Bukdahl om skandinavisme. norsk mål, islandske håndskrifter, de to språk i Finnland — og om Sydslesvig

ene en- fra dsdag ende sav- hol- gikk den em av rd. Tre seg i

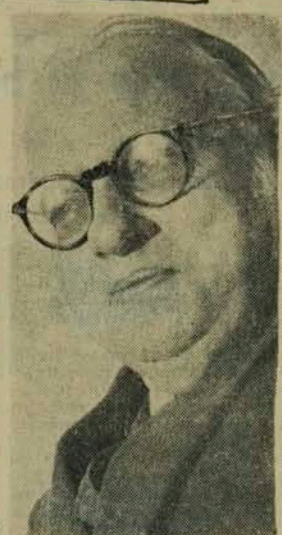
Det skulle være usødig å presentere dikteren og kulturkritikeren Jørgen Bukdahl, som er kommet heropp fra sitt Danmark og i kveld skal tale i Bondeungdomslaget i Oslo om skandinavisme. Han foretok presentasjonen så grundig i 20-årene da han startet sitt litterære stormløp med oppdagelsen av «Det skjulte Norge», laget sensasjon med å bli målmann av den vaskeekte i-målstypen fra Vestmannalaget og laget storpolemik og kulturdebatt i Oslo så bølgene endog gikk høye over hele Norden. Men der er lenge siden.

På sin 56-års fødselsdag her om dagen kom han som et friskt værlin i Vårt Lands redaksjon, og det er lett å konstatere at årene ikke har slått på hans kamplyst og entusiasme, og at kjærligheten til Norge som han siden ungdommen har regnet for sitt annet fedreland, er like levende.

— Hva driver Dem tilbake til gamle tomter?
— Nå og da må jeg tilbake til min fjerne ungdoms land sier Bukdahl. Jeg bodde her en rekke år i 20-ern solskinnsvår, solskinsdager, kamp og strid, — det var herlig!
— Og hva slags strid står nå på programmet?
— Jeg skal tale i kveld om gammel og moderne skandinavisme. Det har jeg nylig gjort på Island og i sommer i Sverige, men her i Norge ligger det meg særlig på sinne, både i forbindelse med ungdomsstrid og hverdagskamp. Den gamle skandinavisme er og blir «løgn i festskrud», som Ibsen sa. Den var vesentlig et dansk-svensk foretakende. Norge trakk man nok med som et svensk unionsland, hvis offisielle kulturliv var fordansket, og Island og Finn-

land ble ikke spurt. For Danmark var det grensestriden mot syd det gjaldt og for Sverige vel hemmelige drømmer om å bli stormakt i Norden.

De tider er jo forbi Skandinavismen sank i graven som for dum den dansk-svenske maktpolitikk, dronning Margrethe, Kalmar, Karl XII, Karl Gustav. Men men ettervirkningene spøker ennå. Gullstovet fra den begejstrede skandinavismes tid sitter ennå mange i øynene, så de ikke ser fortidens spor I noen måte gjelder det de nye bestrebelsler som fra Danmarks og Sveriges side utfoldes i Foreningen Norden og i Det nordiske råd. I noen grad, da Jeg underkjenner ikke velviljen hos denne krets, men jeg ønsker en dypere forståelse av og samfølelse med de sist frigjorte landene Norge, Finnland og Island. Gjenn-

Jørgen Bukdahl.

nom folkelig-demokratiske vekkelser kjempet de seg fri fra Danmark—Sverige-veldet. Som frie nasjonalstater står de nå sammen med de to gamle. Og for en nasjonalstat gjelder ikke kvantitetsprinsippet, men kvalitetsprinsippet, hvor det er tale om likhet. Disse nordiske folkevekkelsler, som skapte friheten, har reist en rekke brennende problemer, som for meg er avgjørende når det gjelder et bærekraftig nordisk samvirke

— Er det derfor De på vår norske front er målmann?

(Fortsettelse side 5)

1 DAG
skal De kanskje ut for å kjøpe julepresang til Arne som er 13 år. Det er mye å velge i men velg så han blir fornøyd. Da kjøper De den prisbelagte gutteboken
PA EVENTYR I ETIOPIA
av BENGT MARKLUND
Det er virkelig en spennende og verdifull guttebok som vil gjøre Dem populær!
Pris kr. 6.40 lb.
GRY OG LUNDE

Valgår med den samme ordføreren Oslo gjenvalgte Bull—Stranger

Ordførervalget for 1955 i Oslo bystyre i går ga ingen forandringer: Høyesterettsadvokat Brynjulf Bull (A), ble gjenvalgt til ordfører og disponent Rolf Stranger (H) til varordfører. Bull går dermed inn i sitt femte ordføreri — et år som bl. a. bringer et kommuneval og vel blir preget av det. Ordførervalgets første avstemning ga dette resultat: H.radvokat Brynjulf Bull (A), 35, disponent Rolf Stranger (H), 33, disponent

(Fortsettelse siste side)

Lærerskole-elev døde på Adams'uen

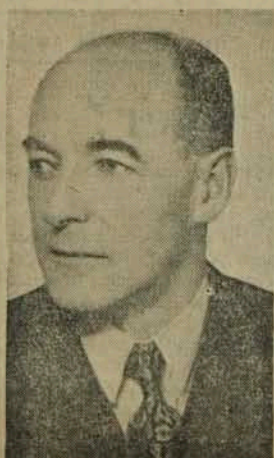
Løp for å nå trikken

...rne har ordet:

Cooperativ forretningsdrift må

kår, sier Kristel

binde oss til et nor...
et nødvendige sama...

Stortingsmann Einar Hareide.

BRENNPUNKTENE I NORDEN

(Fortsettelse fra side 1.)

— Ja, i lyset av et nordisk syn vil det jo være naturligst for en danske å være det og med glede se, hvorledes den indre norske selvstendigkjørelse vokser og krenger av seg det løse og fremmede av felleskulturen. Norge holder på å bli et Noreg, hvis hovedstad ikke er Kristiania, men Oslo.

Og m. h. t. Finnland, må det jo glede alle at den finske reising har knust det svenske kulturvelde og på eget språk reist en nasjonal-kultur. gjort Finnland også til et Suomi, hvis hovedstad også heter Helsingfors Men dertil kommer at den svenske minoritet i Finnland også må ha sin nasjonale rett, og at den må beskyttes mot finske overgrep.

— Hva er så brennpunktet når det gjelder Island?

— Det er arkivsakene, håndskriftene. Naturligvis skal Island ha disse tilbake. Etter sammenbruddet av den dansk-svenske maktpolitikk i Norden må der et bo-oppgjør til. Dette gjelder

især Norge—Danmark og Island—Danmark, hvis kulturelle hovedstad i århundrer var København. Et bo-oppgjør omfattende antikviteter og håndskrifter synes meg en innlysende, nærliggende nordisk sak, båd for Foreningen Norden og Det nordiske råd.

— Og hva er så Deres eget Danmarks nordiske hjertesak?

— Sydslesvig, — og for meg som danske er det naturligvis hovedsaken. Min stilling til norsk målsak og manuskriptsak og til finnes språksak er bestemt av dette. En forståelse her fra de nordiske lands side vil yte en ryggdekning for den nordiske folkegruppe som syd for Nordens grenser under vanskelige vilkår kjemper for de retts- og nasjonalitetsidealer som Nordens land er felles om. Det demokratiske Tyskland oppruster nå, og vi får håpe at demokratiet overlever dette men vanskelige vilkår vil det sydslesvigske folk alltid ha. I lyset av det nye Nordens syn er det jo ikke her tale om militære ting eller direkte støtte. Men det

er tale om at man stiller dette brennende problem inn mellom Nordens øvrige, som jeg har nevnt. Det er tale om en nordisk forståelse i presse og folk, — en forståelse som tillike er medviten ut fra egne nasjonale problemer.

Trass i ytre vanskelige vilkår befestes den danske reising der nede i det gamle danske, men halvfortyskede land. Vi har i dag 11 000 barn i sydslesvigske skoler, og nye skoler bygges. Her er tale om en kamp på de indre linjer, kampen om morsmål og sinnelag på tross og tvers av all gammel politisk historie. Her er tale om en nordisk kamp som nordmenn, islendere og finner kjenner fra sine områder.

Måtte vi stå sammen her i gjensidig forståelse, sier til slutt Bukdahl med hele sin verdige rosts brennende appell. Ikke minst gjelder dette nordisk presse. Vi vil føle oss støttet i vår kamp der nede, hvis den gjennom opplysninger sprer kjennskap til hva som virkelig er i gang i dette hjørne av Norden.

Det foreligger ingen nærmere opplysninger om hva mannen har vært utsatt for.

Det blir i tilfelle første gang en mynt preges med en slik valør i Norge. Tidligere har man hatt 2-kronermynter og enkelte 10- og 20-kroner med spesiell minnerett.

Gaver

HELGI ELÍASSON
fræðslumálastj.

Á sumardaginn fyrsta 1954

E I N K A B R É F

Hæztvirtí menntamálaráðherra.

Pótt mér sé ekki gefðelltt að bera fram erindi er varða hagsmuni sjálfs mín, þá kemst ég ekki lengur hjá því að gera það.

Þannig er sem sé málum komið, að ég fæ ekki séð, að ég geti lifað mannsæmandi lífi af embættislaunum mínum og þeim Kr. 6000,- sem ég fæ nú greiddar (á ári) úr kennslukvikmyndasjóði fyrir störf í þágu kennslukvikmyndasafnins. Verð ég þó að segja, að sparlega er á öllu haldið. Það mun leitun á konu, sem betur fer með fé og gerir minni kröfur til fata, ýmissa nauðsynja og þæginda, en konan mín gerir. Við erum sjaldséðir gestir í leikhúsum, kvikmyndahúsum ^álistsýningum og skemmtunum.

Ég hef fyrir 7 manna heimili að sjá; okkur hjónunum, 4 börnum, f. 1934, 1936, 1938 og 1947, og föðursystur minni, 77 ára gamalli. Tvö elztu börnin eru drengir. Sá eldri er í menntaskólanum, en hinn er fyrir skömmu byrjaður á iðnnámi í vélsmiðjunnu HÉÐINN. Þeir fá heima ókeypis fæði, húsnæði og þjónustu, en vinna að öðru leyti fyrir sér. Drengirnir eru reglusamir í bezta lagi.

En ^ávernig hef ég þá komist af til þessa?

Ég er alinn upp við fátækt, vinnusemi og mikinn sparnað. Það var ekki fyrr en ég var að mestu leyti farinn úr föðurhúsum, að faðir minn varð vel bjargálma og síðar sæmilega efnaður. Ég vandist við það frá blautu barnsbeini að gera meiri kröfur til sjálfs mín en annara. Þetta hefur komið sér vel fyrir mig. Þegar ég gifti mig fyrir 20 árum átti ég um 6000,- kr. Það var nóg tíð þess, að ég gat stofnað heimili án þess að skulda neitt, já, átti meira að segja svolítinn afgang. Ári síðar réðist ég í það að kaupa íbúð (1/2 Leifsg. 14). Það var erfitt í nokkur ár að greiða vexti og afborganir á réttum tíma - en það tókst. En svo komu erfiðleikaár. Konan mín veiktist af lungnaberklum. Þá kom föðursystir mí-n til okkar. Konan var tæpt ár á Vífilsstöðum og svo um 8 mánuði á Vejle fjord Sanatorium í Danmörku. Þar var hún "höggvin". Dvölin í Danmörku kostaði allmikið fé. Það tók nokkur

kr

ár að losna við þá skuld, en hún var greidd með glöðu geði, því að árangurinn af þeirri dvöl varð sá, að síðan hefur konan ekki kennt ádurgreinds sjúkdóms.

Skömmu eftir að sra. Jakob Kristinsson varð fræðslumálastj. voru laun mín í fræðslumálaskrifstofunni hækkuð svo, að með launauppbótinni hafði ég sömu laun og fræðslumálastjóri. Viðbótin var talin þóknun fyrir skrifstofustjórn. Fræðslumálastjóri hafði þá sömu laun og húsameistari ríkisins, vegamálastj., vitamálastj. o.fl. hliðstæðir embættismenn.

Í furmv. til síðustu launalaga var fræðslumálastj. settur einum launaflokki lægra en vegamálastj. o.fl. En ríkisstjórnin (menntamálaráðherra ?) bar þá fram breytingartillögu um að frfstj. flyttist til um 1 launaflokk (hærri). En þar sem fram kom mikill fjöldi breytingatillagna ~~xxxhækkunum~~ er miðuðu að launahækkunum, þá var það ráð tekið að fella svo til allar breytingatillögurnar. við frumvarpið. Áður en til atkvæða kom ~~xxx~~ um brt. átti forsætisráðherrann, Ólafur Thors, tal við mig og spurði, hvort ég gæti ekki fundið einhverja leið til þess að ég fengi sömu laun og þeir embættismenn, er verið höfðu í sama launaflokki og frfstj. Árangurinn af þessu varð sá, að umræddan launamismun fékk ég - og hef síðan fengið - greiddan úr kennslukvikmyndasjóði. Hvergi mun neitt vera "bókað" um þettað.

Fyrir 1953 hafði ég verið prófdómari í Kennaraskólanum um 20 ára skeið, og var það mikil búbót. Síðustu árin fékk ég um kr. 7000,- (á ári) fyrir prófdómarastörf. Það var sjálfgeft að hætta þessum starfa síðastl. vor. Þá var ég í Bandaríkjunum. Það er og mála sannast, að prófdómarastörfin taka svo langan tíma - nál. 2 mánuði - að til бага getur orðið sjálfu embættinu. Þeir Jónas B. Jónsson og Ingimar Jóhannesson (fulltrúi), sem við tóku af mér, eru mjög vel fallnir til starfsins og mun þeim ekki síður þörf á aukatekjum en mér.

Allmikill styrkur varð mér að þeirri þóknun þ er ég fékk fyrir störf í millipinganevnd þeirri, er undirbjó "nýju skóla-löggjöfina" (1943-46). Nokkur ritlaun höfum við Ísak Jónsson fengið fyrir ~~hákina~~ bókina GAGN og GAMAN. Þegar ég skipti á íbúðinni á Leifsg. 14 og þeirri, er ég hef nú, fékk ég það hátt lán úr lífeyrissjóði, að ég hafði h.u.b. 20 þús kr. til umráða fram yfir það, er ég þurfti að gefa á milli vegna íbúðaskiptanna. Allt þetta og fleira hefur hjálpað mér til þess að komast af svo til skuldlaus fram á síðasta ár.

Pegar Amerikuför mín á síðasta ári var ákveðin, var sýnt, að ég mundi missa "spón úr askinum mínum", þ.e. prófdómarastörfin í Kennaraskólanum. Ég sá, að þar sem fjárhagur minn var þá farinn að þrengjast, mundi vart annars kostur en að leita nokkurra ráða til úrbóta. Satt að segja kom ég mér ekki að því að fara beint til menntamálaráðherra - þar sem eiginhagsmunir var um að ræðaheldur fór ég til skrifstofustjóra ráðuneytisins og greindi honum frá málaleitun minni og bað hann að flytja mál mitt við ráðherrann. Skrifstofustjórinn tók málaleitun minni með velvilja og skilningi. Hann lofaði að talfæra það við ráðherrann, að ég fengi þóknun mína fyrir störf í þágu kennslukvikmyndasafnins hækkuð úr ca. 4000,- kr. á ári (þ.e. kr. 1000,- ásamt uppbótum) upp í kr. 12 þúsund krónur. (Upphæðin var miðuð við það, að nokkru áður hafði ráðuneytið fallist á að greiða ípróttafulltrúanum, Þ. Einarssyni, kr. 12000,- á ári fyrir störf hans í þágu Félagsheimilásjóðs). Þegar ég fór til Ameríku vissi ég ekki annað, en að þetta erindi mitt hefði verið samþykkt.

Þegar heim kom úr vesturförinni komst ég að raun um, að þóknunin fyrir störf í þágu kennslukvikmyndasafnins hafði verið hækkuð upp í kr. 6000,- (en ekki 12.000,-), en til hagræðis fyrir mig í bili hafði þóknunin verið greidd fyrir 1952 og 1953 rétt eftir brottför mína.

Þannig standa þá sakir, að í stað 10-11 þús kr., er ég hafði árlega fáein ár fyrir 1953 - auk embættislauna - þá hafði ég 6000,- kr. síðastl. ár og að óbreyttu hið sama í ár. Ég safna skuldum, og áhyggjur vegna framfærslu heimilis míns aukast. Maður verður hlédrægur, smækkar og hverfur að lokum í sjálfan sig - verður ófær embættismaður. Ég ann starfi mínu hér og þykist hafa öðlast reynzslu og hafa aflað allstaðgóðrar þekkingar um stjórn fræðslumála, sem geti orðið þeim málum til gagns og gengis, ef ég forpökast ekki. Þessvegna leita ég nú liðsinnis yðar.

Alloft hef ég gert fjárhagsáætlun handa mér til þess að geta betur gert mér grein fyrir því, hvað ég mætti leyfa mér í sambandi við árstekjur mínar. Ívetur gerði ég slíka áætlun fyrir yfirstandandi ár, og fylgir hún hér með. Það er fremur óglæsilegt plagg. Eitthvað verður að lækka eða stíka út gjalda megin. En hvað? Flestir gjaldaliðirnir eru bundnir og öðrum í hóf stillt. Litlu fé hefur verið varið að undanfögnu til fatakaupa, svo að þar ~~er~~ verður úr að bæta. IV. liður mun því sízt af hátt áætlaður. En lítil viðbrigði verða það, þótt VI. liðurinn falla burt að mestu

leyti. Sama er að segja um 4. og 6. tölul. VII. Nóg um þetta.

Trúlegt þykir mér, að þér munið spyrja, hvaða leiðir ég vildi benda á til úrlausnar þessu máli mínu. Helzt hefði ég kosið, að hægt hefði verið að hækka svo sjálf embættislaunin, að annarra plástra væri ekki þörf. En ég veit, að það er ekki hægt að svo stöddu. Það verður að bíða endurskoðunar launalaganna. Þessvegna mun vart vera um aðrar leiðir að ræða en greiðslu fyrir "auka-störf" og greiðslu vegna "kostnaðar frfstj. við fræðslumálastjórn" - þar með talin risna.

Eins og ég greindi frá hér að framan, þá fór ég í fyrravetur fram á að þóknun mín fyrir störf í þágu kennslukvikmyndasafnsins yrði hækkuð upp í kr. 12.000,- á ári. Ég leyfi mér að benda á þá leið aftur.

Biskup landsins og Háskólarektor fá 10 þús kr. til risnu á ári. Skólastjórar menntaskólanna fá og kr. 10.000,- fyrir "kostnað við skólastjórn". Væri ekki sanngjarnt, að fræðslumálastjóri fengi sömu upphæð og fyrrgreindir embættismenn til umráða vegna kostnaðar við embættið? - Má í þessu sambandi geta þess, að vegna þess að ég skipa þetta embætti var ég fyrir nokkrum árum kjörinn félagi í Rótarýklúbb Reykjavíkur. Það kostar ~~mm~~ á 3. þús. kr. á ári. Það hefur hvarflað að mér að fara úr klúbbum. En það yrði gert af fjárhagsástæðum, og teldi ég embættinu til vansa, ef svo færi. Nokkur ár hafa mér verið greiddar 2400-3600 kr. vegna risnu og kostnaðar við móttöku gesta bæði í bænum og á ferðum um landið. Þetta hefur verið greitt af skrifstofufé.

Jæja, hæztvirtí ráðherra, þetta hefur orðið lengra mál en ég ætlaði í fyrstu. Lestur þessara hugleiðinga hefur tekið meira af dýrmætum tíma yðar en skyldi, en ég vona, að þér virðið það á betri veg.

Gledilegt sumar!

Yðar einlægur

Helgi Erlaesson

Fjárhagsáætlun H. El. fyrir 1954.

A. Gjöld:

I. Lögboðin og föst gjöld:

1. Útsvar, tekju- og eignaskattur kirkjugjöld o.p.h.(=1953)	kr. 11.043,00
2. Lífeyrisgjald	- 2.294,10
3. Sjúkrasamlagsgjald (fyrir 3)	- <u>972,00</u> = 14.309,10
4. Líftrygging (Sjóvá)	- 262,61
5. Brunatrygging (innbú)	= 108,00
6. Raftækjatrygging	- 445,00
7. Hapdrætti Háskóla Íslands	- 450,00
8. Ýms félagsgjöld	- <u>860,00</u> = 2.125,60
	Samtals kr. 16.434,70

II. Húsnæði, ljós og hiti:

1. Afborganir og vextir af lánum-	6.125,13
2. Húsagjöld, brunatrygging o.fl.	1.672,38
3. Viðhaldskostnaður (lóðin o.fl.)	<u>2.000,00</u> = 9.797,51
4. Ljós og hiti, að jafnaði 450/- á mán.	<u>5.400,00</u>
	Samtals kr. 15.197,51

III. Húshald:

1. Fæði handa 7 manns, þvottar, þjónusta o.p.u.l., að jafnaði 380/- fyrir hvern á mánuði - eða kr.2660,00 mánaðarlega	kr. 31.920,00
2. Búsáhöld, (leirtau, borðbúnaður o.p.h.)	- <u>1.500,00</u>
	Samtals kr. 33.420,00

IV. Fatnaður o.fl.:

1. Föt og/eða yfirhafnir handa 4 manneskjum að jafnaði fyrir kr.2000,00 hverri	kr. 8.000,00
2. Skór og skóhlífar, skóviðgerðir	- 1.600,00
3. Rúmfatnaður handa 6 og gluggatjöld	- <u>2.000,00</u>
	Samtals kr. 11.600,00

V. Menntamál:

1. Skólagjöld og bækur fyrir Gyðu	kr. 1.000,00
2. Bækur, blöð og tímarit	- <u>2.000,00</u>
	Samtals kr. 3.000,00

VI. Til gagns og gamans:

1. Leikhús, hljómleikar, listsýningar, kvikmyndahús o.p.h. (NB=menntamál)	kr. 1.500,00
2. I. O. O. F. og Rótarý	- 2.500,00
3. Árshátíðir í 2 félögum (VI.2)	- <u>1.000,00</u>
	Samtals kr. 5.000,00

VII. Ýmislegt:

1. Tækiferisgjafir, blóm og símskeyti	kr. 33000,00
2. Hjálpað bágstöddum	- 1.000,00
3. Lyf og heilsuvernd	- 800,00
4. Vasapeningar fyrir Fríðu og Gyðu	- 2.400,00
5. Fimmtugsafmæli H. El. . . .	- 5.000,00
6. Sumarleyfi	- 1.200,00
7. óviss útgjöld	- 1.800,00
	<u>Samtals: 15.200,00</u>

Gjaldayfirlit:

I. Lögboðin og föst gjöld	kr. 16.434,70
II. Húsnæði, ljós og hiti	- 15.197,51
III. Húshald	- 33.420,00
IV. Fatnaður oðfl.	- 11.600,00
V. Menntamál	- 3.000,00
VVI. Til gagas og gamans	- 5.000,00
VII. Ýmislegt	- 15.200,00
	<u>Alls kr.: 99.852,22</u>

B. T e k j u r:

1. Embættislaun	kr. 57.352,60
2. Frá kennslukvikmyndasj.-	6.000,00
3. Greiðsla f. bílgeymslu -	<u>3.600,00</u>
	Alls kr. 66.952,60
	=====

Hvernig er nú hægt að koma A og B þannig saman, að útkoman verði =0 ??????

FRÆDSLUMÁLASTJÓRINN

Reykjavík, 17. okt 1954

HE/

Y F I R L I T

um tölu fræðslu skyldra barna og unglunga á Íslandi.

I. A. í barnaskólum:	Tala skólahv.	Tala skólabarna, fr. skyld til 15 ára	til 14 ára
Reykjavík	5	5.993	--
Aðrir kaupstaðir . .	12	4.026	--
Utan kaupst. A. . . .	29 (46)	2.345	--
" " B	173	--	3.993
Samtals	219	12.367	3.993
II. 7-9 ára börn undanþegin sk skólagöngu (I B)	--	---	803
III. Fræðsluskyldir unglingar í skólum, sem næst	--	3.500	--
Samtals	219	15.867	4.736

Barnaskólanemendur voru . . . 12.367 \pm 3.993 = 16.297
 Fræðslusk. börn og unglingar 15.867 \pm 4.736 = 20.603

IV. Hlutfallstölur:

Af 219 skólahv. hafa 21 % fræðslusk. til 15 ára
 og 79 % " " 14 "
 Af 16.297 nem. eru 75.9 % " " 15 "
 og 24.1 % " " 14 "

V. Skýringar:

1. Tala skólahverfa er eins og hún er haustið 1954.
2. Tala nem. í barnaskólum miðast við veturinn 1952-53 þar eð ekki eru komnar allar skólahaldsskýrslur fyrir síðastl. vetur. Tala nemenda ~~áætluð~~, sem fræðslusk. eru til 15 ára, mun nú nokkru hærri, en hinna ekki.
3. Öll þau skólahverfi, sem hafa ~~sk~~ fræðsluskyldu til 15 ára, hafa óskað eftir því sjálf. Fleiri skólahverfi hafa óskað hins sama, en ég hef hamlað því, þar eð þau höfðu ekki þá aðstöðu til unglingskennslu, er ég taldi nauðsynlega.
4. Tala fræðsluskyldra unglunga er hér lauslega áætluð sökum þess, að ekki hafa enn borist fullnægjandi skýrslur frá öllum skólum gagnfræðastigsins fyrir síðustu skólaárin.

H.E.

Reykjaskólinn

Brútafirði

Reykjaskóla, 20/8 1954

Höfuðmáttormálaráðgjafi
Bjarni Benediktsson
Reykjavík.

Urn leit og ég þakka
yður samtalið um dögum,
vildi ég láta yður vita
af því, að ég hef ástafu til
að eða, að Fjármálaráðgjafi
muni ekki leggja gegn
því, að bæt verði í Fræðslu-
málaráðgjafi "Kerndu-
fróðum" manni, af Mennu-
málaráðgjafi þessu máli
upp, eða samþykkið líklegur

fræðlu miðlastjórnun þetta
vartandi og að þetta starf
verdi mér atlað.

Þeg kem sáttur upp í
mánaðarvotum og kem
þú í yfir fund. Þú ert í,
að þú verði lítt að skilja,
hvort þú skuli í þessu svo að
ég geti sagt skilafundum
þí, hvort þú mig verður.
Hinn þarf vitaskuld að taka
áherslu á kvartarun vartandi
skilum fljótlega.

Þingorfullt
Guðm. Gíslason.

P.t. Reykjavík, 30. sept. 1954.

Herra ráðherra!

Samkvæmt beiðni hæstvirts menntamálaráðherra leyfi ég mér hér með að gera eftirfarandi athugasemdir við gildandi lög um ríkisútgáfu námsbóka. Það skal þó tekið fram, að hér er aðeins um ábendingar og leiðbeiningar að ræða, en ekki sundurliðaðar tillögur til endurskoðunar, enda yrði slík endurskoðun ekki framkvæmanleg, nema til hennar yrði skipuð sérstök nefnd. En reynt mun að sýna fram á helztu galla nuverandi skipulags og þá bent á, hvaða leðir væru hugsanlegar til úrbóta.

1. Í fyrstu grein laga um ríkisútgáfu námsbóka segir: "Ráðherra gefur út, að fengnum tillögum fræðslumálastjóra og ritstjórnar, skrá yfir námsbækur þær, sem nauðsynlegar eru til barnafræðslunnar í landinu, þannig að uppfylltar verði kröfur fræðslulaganna. Í skránni skal greina, til hverra námsgreina bækurnar skuli ná og hverjar kröfur skuli gera um efni og efnismeðferð hverrar bókar."

Hér stendur skýrum stöfum, að fræðslumálastjóri og ritstjórn eru ein tillögubær um námsbækur og efni þeirra. Sjá ennfremur upphaf 11. og 12. greina sömu laga.

En í 5. grein laga um fræðslumálastjórn segir: "Skólaráð gera tillögur til kennslumálaráðuneytisins um námsskrár, kennslubækur, kennsluáhöld og tilhögun prófa, hvert á sínu sviði."

Hér virðist stangast á um verkefni ritstjórnar og skólaráðs, enda mun venjan hafa verið sú, að skólaráð hafi gert tillögur um námsbækur og efni þeirra, en ritstjórnin hafi meira haft með höndum beina útgáfu-sterfsemi þeirra bóka, sem lagt hefur verið til, að gefnar væru út. A.m.k. hefur fræðslumálastjóri aðspurður svarað því, að efni bókanna heyrði undir skólaráð, en ekki ritstjórnina. Hér þarf breytinga við. Ekki getur nema einn aðili haft lokatillögurétt í þessum efnum, og eðlilegast er, að þar hafi ritstjórnin síðasta orðið með þeim takmörkunum, sem settar kunna að verða, t.d. ætti hún að leita álits skólaráðs og e.t.v. fleiri aðila.

2. Þjárhagsgrundvöllur ríkisútgáfunnar hefur frá upphafi verið næsta undarlegur og óljós, a.m.k. í framkvæmd. Í 7. gr. laganna er talað um námsbókagjald, sem eigi að nægja til greiðslu á útgáfukostnaðinum. Þetta gjald er fastákveðið með lögum og miðað við þá tíma, sem löggin eru staðfest á. Verkefni ríkisútgáfunnar eru einnig ákveðin með lögum. Þar hefur ritstjórnin ein ekki vald til neinna breytinga. Hún verður að uppfylla þær kröfur, sem löggin gera til hennar.

VALGARÐUR STEFÁNSSON

HAFNARSTRÆTI 101 — AKUREYRI

Símar 332 og 362

Símnafni: VALGARÐUR

Akureyri

Akureyri, 27/11 1954

Herra alþingismaður
Jóna Rafnar,
Hótel Borg, Reykjavík,

Þakka þjer fyrir síðast , og hafðu þökk mína fyrir elskulega framkomu mjertvil handa - - en fyrir gefðu svo ónæðhð.

Þannig er mál með vöxtum að jeg talaði við hr. skrifstofu stjóra Verslunarráðs Íslands, Helga Bergsson um daginn þegar jeg var á ferð í Rvík um það misrjetti sem mjer er sýnt með því að leyfa mjer ekki - sem öðrum heilðsölum á Íslandi - að wsenda mínar innfluttu vörur - frá Akureyri - fragtfritt til hafna út um landið - enda þótt þær komi á beinum pappíru til Ak. frá Útöndum - eins og allir heilðsalar fá í Rvík - á vissum vöruflokkum- ~~þer~~ þ.e. Matvörum - Avöxtum og fl.

Þetta er freklegt misrjetti - sem jeg þoli ekki - og vil ekki una við- jeg get margsannað mitt mál- og margsinnis hefi jeg talað við skrifstofu stj. Eimskip, Ingólf Asmundsson og framkvst.j Hr. Guðm.Vilhjálmsson - um þessa hluti en þeir þverskallast - og málalokim hafa hingað ~~xx~~ til verið alger neitun - frá þeirra hálfu, Ennfremur hafi jeg leitað til afgr. Eimskip hjer- en þær hefir ekkert áunnist - við heilðsalar sem staðsettir erum út um land, hvort sem er Ak. Isafj. eða Vestmannæyjum hljótum að krefjast samarjettar og sömustjettarmenn í Rvík - en hingað til hafa ~~xx~~ þessir aðilar haft sjerrjettindi - en hversvegna. ?

Mjer þætti mjög vænt um ef þú hefðir tíma og tækifæri til þess að talafæra þetta mál við hr. dómsmálaráðherra Bj. Benediktsson, sem er í stjórn Eimskipafjl. Íslands, og jeg beinlínis - vil ekki skilja - að við út um landið - sjeum annars flokks menn í þessum skilningi - eða hvers eigum við að gjalda? Ennfremur hefi jeg skrifað Verslunarraði Isl. og beðið það taka málið upp að nýju ? Heilðsali á Akureyri, verður að krefjast sama rjettar - fyrir þær ~~örur~~ vörur sem þann flytur inn á beinum pappírnum og strfsfjelagi hans í Rvík, Án þess að orðlengja þetta frekar vænti jeg þess ~~og veit~~ að málið ~~komist~~ komist áfram og fáist leiðrjett - annað er ekki sæmandi fyrir Eimskip - og jafnrjetti verðum við út um land að hafa við Reykjavíkur valdið.

Fyrirgefðu - Blessaður,

Asnæs, Odsherred, Sjælland.

26/12. 1954.

Kæri Bjarni Benediktsson.

Ég þakka yðar vinsamlega bréf. Auðvitað getur maður í yðar stöðu ekki svarað öllum möglegum bréfum, og ég ætlast heldur ekki til þess frá minni hálfu. Ég skil afar vel, að það er erfitt að koma við verulegri styrkveitingu handa mér, og ég get heldur einskis krafist. En ef ég gæti efnalega rétt mig svolítið úr kútnum, gæti ég kannski gert Íslandi meira gagn en ella. Allt hjá mér hafa í rauninni verið flýttistilþrif, af því ég annað slagið varð að þjóta í fyrirlestrarferðir eða taka að mér önnur störf, sem trufluðu skrif mín. Og einhvernvegin heldur sú tilfynning mér í hálfgerðri bónda- beygju, að laukarnir, sem ég hef fundið, verði að lambaspörðum, ef ég þarf að flýta mér að skrifa bókina um á íslenzku, því auðvitað skortir mig alla þjálfun í málinu eftir 20 ára útivist, og á erfitt með að taka skyndispretti í því efni, jafnvel þó um þýðingu sé að ræða. Ég ályt líka það myndi skapa of mikið ósamræmi gagnvart íslenzkum sögufræðingum og kannski einhvern kurr, ef ég bókstaflega ætti að taka að mér fræðzlu/^{um}málið heima líka; þessvegna ályt ég það skinsamlegast, að bókinn verði þýdd eins og hún er, sem varnarrit og fræðzlurit fyrir dani, og láta svo prófessorana spreyta sig á hinu. Á hinn bóginn er nauðsynlegt að hún komi út heima til að sanna áhuga þjóðarinnar fyrir málinu. Maður verður að athuga það, að ég ræðst hvergi á dönsku þjóðina, heldur á þá menn, sem jafnvel af henni sjálfri eru álitnir nationalistískir og ósannir í sínum rakafækjum.

Það er líka annað sem veldur því, að ég hef eins og ger og gráðugur skarfur gleypst fyrstu hugmynd mína um að breita bókinni eða þýða hana sjálfur. Mér bærust fyrir skömmu óskir um þýðingar- rétt frá Norvegi og Þýskalandi, en fannst það einhvernvegin ekki viðeigandi að gefa bókina út þar. Í staðinn bauð ég þeim bókmennta- söguna mína, og ^{ákvað} svo að skrifa langann ópólítískann inngang um sögu handritanna. Ef þeir taka því, þarf ég að vinna að þessu í vetur. En bómenntasagan er ein af þessum flýttistilþrifum frá minni hendi, og ég þarf helst að breita henni allri. Ég flýtti mér að skrifa hana þegar ég á sínum tíma heyrði, að Kristinn Andrésen

væri að gefa út íslenska bókmenntasögu í Svíþjóð. Mér fannst það illa farið ef fyrsta bókmenntasagan, sem Norðurlandabúum gafist kostur á frá Íslandi, væri kommúnistísk pröpagandarit. Og þó mín bókmenntasaga væri að miklu ófullkominn, varð hún þó einhvernvegin því valdandi, að sænska bókmenntaforlagið fór að efast um sannleiksgyldi fræzlu Kristins Andréssonar, og bók hans hefur víst aldrei komið á sænsku eins og til var ætlast. Átökin um Ísland eru margvísleg frá kommúnista hálfu, og þeir hafa lagt mikla áherzlu á það, að steypa ~~xxxix~~ skoðanir bókfróðra manna á Norðurlöndum í sitt form, af því þeir vissu að þar var þekkingin á Íslandi ekki það mikil, að þeir gátu óhindrað hornað ýmsa skriffanna eftir sínum mórál. Ég er í rauninni einasti maðurinn hér ytra, sem hef reynt að hamla gegn þessu, enda hef ég á margvíslegann hátt orðið að blæða fyrir það. Ég sendi yður að gamni eitt af jólabréfunum mínum frá hámentaðri konu í Höfn; hún hreifir nefnilega örlítið við þessu máli.

Jæja. Ég bið nú átekta. Ef menningarsjóður alls ekki álytur sig geta gefið bókina út svona, verð ég auðvitað breyta henni. En þá vil ég helst gera breytingarnar á dönsku og senda þýðandanum þær jafnóðum. Styttu bókina verulega er á hinn bóginn erfitt, ef ekki á að láta of mikinn fróðleik falla niður.

Þó ég eigi óhægt með að tala um styrk mér til handa, langar mig að bæta því við, að ég misskil í engum atriðum aðstöðu stjórnarinnar í þessu efni, og er af hjarta þakklátur fyrir allt, sem mér verður veitt, hvort upphæðin er stór eða lítil. Hafi ég verið eitthvað að nöldra um erfiða aðstöðu, er það af löngun eftir að koma einhverju verulega í framkvæmd. Og fái ég samilega upphæð í tvö ár, meðan ég er að rétta úr kútnum, er alltaf hægt að draga úr þessu aftur svo það ekki skapi ósamræmi ávið aðra rithöfunda. Mér hefur dottið í hug, hvort ekki ætti að láta þá nefnd, sem útbýtur ^{áttu} skáldastyrknum, spreyta sig á því að veita mér eitthvað, því verið getur að einhverjum ^{heima} finnist það einkennilegt, ef ^{ég} engann opinberann styrk fæ, og að ég svo kannski fyrst um sinn fái eitthvað til viðbótar í laumi. En þessu læt ég stjórnina ráða.

Að síðustu bið ég yður einhverntíma við tækifæri að senda mér bréf fru Saxtorph aftur; ég geymi það ásamt fjölda annara bréfa um þetta efni í sérstöku "arkívi"; þau geta kannski einhverntíma seinna komið að notum, þegar skrifa á söguna um endurheimt handritanna.

Með kærri kveðju og óskum um farsælt ár.

Yðar einlægur

Bjarni Benediktsson

Uppsala 20. sept. 1954

Heiðar vinur!

Árktí Lárusson, sem hefir so-
kullat B. A. próf frá Háskól-
num í Íslandi um Kennara-
skölin vird gegn fróða skrifit
í Reykjavík. Árktí hefir
og gíffur Jóhannu Þorgvins-
dóttur Jósefssonar slipp eig-
anda í Ásanesi. Ef þetta
fólk ald, öflugt starf og
stítt sjálfstærkt. Hefir
Jóhanna, sem einnig er há-
skólaþingari einis og mætur
þennar, hefir mig og leggja
inn hjá þér gótt orð í
sann laudi við um sökk
þessum þennar. Þau hefir
þótt stúdentípróf framanta-
spálanam í Ásanesi og
vor Árktí, starf þess dæild

Þekki mér óvort um að þú vildir,
af hægð er, alþuga um að fjálf
gölu þessir umvotta Kennara
skóla. Þú minna veit ekki þessum
hesti má þú ávís sémi að þess
skóla skóla veit þú um þer. Þer
sonull, ís þessum í skóla
skóla um veit ávís og fjálf
líkingu í skóla, líka þú
þessum ís um skóla, ekki
sér Kennara. Þess er,
þessum veit, að þessum
um þess veit þessum.

Uel þessu kvæðu
Þessum.

Þessum

Hvoli, Abaldal, S. Þing.

22. júlí, 1954

Hr. Bjarni Benediktsson, menntamálaráðherra,

Reykjavík.

Hæstvirtí herra,

Það hefur verið mælt til þess við mig af fjölda manna í Grenjabarstabasókn, að ég skrifaði yður til þess að fara þess á leit við yður að þér skipið síra Sigurði Guðmundsson á Grenjabarstað formann skólanefndar í Abaldælahreppi.

Þá vil ég einnig taka það fram, að mér hefur verið tjáð af manni, sem hefur haft nána samvinnu við fólk í norðurhluta hreppsins, Nes-sókn, að allur þorri manna þar sé því fylgjandi, að presturinn sé skipaður formaður skólanefndar.

Okkur þykir, sem til þess hnigi allmörg rök, að prestur hverrar sveitar sé skólanefndarformaður. Hann er að jafnaði menntaásti maður sveitarinnar og sá, sem mesta þekkingu hefur á skólamálum. Auk þess er það viðurkennt, að æskilegt sé, að sem nánast samstarf sé milli kirkju og skóla, og er það engan veginn betur tryggt en með því, að presturinn veiti skólamálum sveitarinnar forystu. Þá er hann að jafnaði prófdómari bæði í barna- og unglingskólum sveitarinnar og fylgist þannig með börnunum, og veitir það honum aðstöðu til þess að þekkja best þarfir skólans.

Hvað síra Sigurði viðvíkur, persónulega, þá hefur enginn maður hér meiri né heilbrigðari áhuga fyrir menntun og uppeldi barnanna, né meiri þekkingu á skólamálum. Áhugi hans fyrir því, að börnin verði fyrir heilbrigðum uppeldislegum áhrifum hefur lýst sér best í því mikla aukastarfi, sem hann hefur lagt á sig undanfarin fjögur ár til þess að halda uppi sunnudagaskóla fyrir þau í tveimur af sóknunum sínum.

Að lokum vil ég taka það fram, að það olli mikilli furðu, þegar annar maður var skipaður formaður skólanefndar Abaldælahrepps.

jafnvel þó að kommúnistaráðherra ætti þar hlut að máli, og ennþá meiri undrun, er hann var endurskipaður. Það mun því áreiðanlega mælast betur fyrir, að síra Sigurður verði nú skipaður formaður skólanefndar, en nokkur annar. Og án þess ég sé að drótta því að yður, að þér kunnið að láta flokkssjónarmið nokkru skipta í þessu máli, þá fullyrði ég, að skipun síra Sigurðar myndi verða áhrifaríkari til stuðnings flokki yðar, en aðrar ráðstafanir í þessu efni.

Virðingarfyllt,

Adalbjörg Bjarnadóttir Johnson.

form. sóknarnefndar Grenjabarstada-
sóknar.

Langahlið 9^E Reykjavík

4 sept. 1954.

Áttvortuð sæðlegra!

Fyrr stunda var mér sínd fréttagæin í dagblatinu "Vísir",
þar sem skýrt er frá fréttabætti hins sambla Blámanns
Ártúrs Lundquist, er hér var síflega á ferð. Élkhi veit
ég hvort yður er þumungt mun hvar þá maður er, sem
far með A. L. í ferðalagi í kringum Ísland, en þá sami
er auðvitað líka leimilda-maður Blámannsins - enda
leynit sér elki faderni þeirra fréttu og sjónarvinda, sem A. L.
hefur látið sér sama að komu á prenti í Morgun tíðningu
(p. 11 íg. samkvæmt "Vísir"). Af samblum dósent, sem
leimibótti mig í vikunni fyrir 28 íg., frétti ég að A. Lundquist
sem er einn þekktasti skólafræðingur Moskovaldrens í Svíþjóð,
væri hér á ferðalagi sem tilgestur A. K. Larsson. Enda
leynit sér elki að "upplýsingar" þar, sem A. L. hefur rýllat
sér hér í landi, eru af sömu sötum rúmmat og þar sem
A. K. L. reyndi að fróða í mig árið 1937 í Upsöllum í Sví-
þjóð - á þess þó að honum fælist að kafa mig að fjfli! -
og af sama anda og hinar "sömmu samtíðarlýsingar" Kiljane
í "Atomstatinni" hans, en þar voru teknar fyrir góða
og gilda vöru af mörkun samskum Blámanninum m. a. A. L.
Þú hef reynt í lengstu lög að upplýsa Blámanninn í Svíþjóð
mun þad, hvarvíg í þessu liggur, en þatt að segja hef ég

þvorki þína né auðarát að standa í slíkum bréfaskiptum
til þess að reyna að slita það net sem H. K. L. og skóðveinar hans
hefa spunnit til þess að gera lands mína hlíðholla H. K. L.
Eru fréttabrotur A. L. má skoda sem síls konar sva við
gæm mína í "Perspektív" í febr. s. l., sem ég sendi út. Þar sem
ég vinn að því að kynna verk D. Stef. í "Skrifjód" álet ég að
mér sé ekki lazt ann viki að skifta mér af fréttabroti A. L.,
því frumur þar sem ég hef sjálf jafnada mönnum og Rissa-
dröllum gætt að gjalda - og munir þér hefa síkverja heyr-
mynd um hvað ég á við. Því óttast ég að það kynni að bitna
á sállausum, ef ég skifta mér af þessu fréttabrotarmáli fyrir
opnum fjöldum, jafnval þó að margir veisumtandi manna
heima stjórna starfsemi mína viðferðislega, stundum sínni fjór-
hrygla. Eru því vildi ég láta útur vita hvað að þaki þessu
skrifu A. L. liggur, að ég vona að heft sé að finna síkver
við til þess að stemma stiger fyrir þeim strámi af loznum
fréttum og afskránum "Samvindum", sem stafa frá þessu
hugmyndaríkri skáldi í "Stiminn" og skutelsvinnu hans
bæði hér og erlendis. Annars er heft við að allt kynninga-
starf þessarlega manna verði ónýt, einfaldlega vegna þess að svo
margir hlusta heldur á rödd lygara og laddara en þeirra sem
reyna að skapa góðvild og skilning milli fjöðra.

Með ástvi virdingum, ystar
A. L. Ostmann

Hávallagötu 24,
20. júní, 1954.

Kæri Bjarni Benediktsson.

Ég skrifa þetta bréf, ekki sem stjórnarráðsplagg, ekki sem einkamál heldur sem ábending til þín sem stjórnámálamanns og annars aðalforingja fjölmennasta flokksins í landinu. Ekkert eftirrit verður til af þessu bréfi.

Á Laugarvatni stendur til að setja þak á brunninn héraðsskóla og byrja á síðari hluta mentaskólabyggingarinnar. Það mun aðeins standa á samþykki þínu um að hefja þessar framkvæmdir.

Guðjón Samúelsson hefir teiknað bæði húsin. Stíllinn á gamla skólanum var hugþekkur öllum almenningi, þó að burstir og brött þök henti ekki á almennum húsum. Húsameistaraskrifstofan hefir lítinn mannafla og með hennar samþykki gerði Þórir Baldvinsson teikningu af lofthæðinni á gamla húsinu. Hann hefir fylgt nákvæmlega upprunalegu teikningunum um allt útlit, en gert forstofuna rúmbetri en hin var og fleiri smábreytingar en allar eru þær í anda höfundarins. Gamla forstofan var upprunalega af vanefnum gerð vegna fátæktar þegar aðalhúsið var bygt, en nú verður væntanlega úr því bætt.

Guðjón Samúelsson fól mér eftirlit með verkum sínum m. a. leyfi til að gefa út bók um ævi hans og ráða hverjar af teikningum hans koma á prent. Væntanlega fylgir þar með réttur til að banna prentun á teikningum hans eða að breyta þeim. Að því er snertir umrætt verk Þóris Baldvinssonar mæli ég með því til framkvæmda, því að þar er að öllu leyti varð-

veitt hið listræna gildi hússins.

Bjarni Bjarnason stóð fyrir byggingu mentaskólahússins. Það er 50 m. langt, þrílyft, einfalt að gerð. Mikill borðsalur í kjallara. Sjö kenstustofur á miðhæð og nálega 30 afbragðs herbergi með heitu og köldu vatni á efri hæð. Útsýn til skógar og fjalla úr þessum herbergjum er hin fegursta, sem íslenskt gistihús getur boðið. Sunnanvert við þessa megin byggingu á að koma fordyri eðaforhöll skólans. Það er hliðstæða við forsal háskólans en hlutfallslega minna. Þessi hluti hússins mun vera um 20 m. á hverja hlið, álíka efnismikill og/^{tvö}smáhús í Reykjavík. Síðan á að koma samkomusalur norðanvert við þetta anddyri. Myndar það hús ^{hvern}hærrétta línu við meginbygginguna. Guðjón Samúelsson hafði lokið við útlitsteikningu af öllu húsinu, en ekki gert vinnuteikningu nema af því sem lokið var þegar hann féll frá. En það er jafn létt fyrir samilegan húsameistara að ljúka við vinnuteikningar af þeim hluta hússins með smábreytingum sem ekki spilla gerð og útliti þess, eins og það ^{var}fyrir Þóri Baldvinsson að bjarga gamla skólanum eftir brunann.

Nú hafa forráðamenn mentaskólans á Laugarvatni látið sér koma til hugar að flýta fyrir fullbyggingu þessa húss með því að gerbreyta teikningu Guðjóns Samúelssonar af forhöllinni og samkomusalnum. En þeir menn hafa tæplega athugað ábyrgð þá sem fylgir slíku verki. Hér er um að ræða réttarbrot gagnvart þeim húsameistara sem gerði lista-verkið. Og það er siðferðisbrot þegar einn húsameistari breytir í heimildarleysi teikningu eftir stallbróður. Þetta sannaðist við byggingu Neskirkju. Söfnuðurinn var óánægður með tekningu Ágúst Pálssonar, þó að sóknarnefnd hefði samþykkt hans. Ágúst Pálsson lagði þá blátt bann við allri breytingu á kirkjunni og engir húsameistarar í Reykjavík vildu af drengskaparástæðum gera breytingar fyrir söfnuðinn. Ég hæli ekki þessari ráðstöfun, en hún sýnir hvað lög um drengskapar venjur húsameistara stéttarinnar eru ákveðnar um þetta efni.

Ég vil nefna fáein dæmi um hve seinheppilegt er að breyta gerðum lista-
verkum. Öllum þykir nú miður að gerð skyldi vera hin smekklæsa breyting
á Landsbankanum á hliðinni við Pósthússtræti. Hefir bankastjórnin reynt
að bæta úr þessu broti með því að heiðra frumstílinn í nýja bankahúsinu
á Selfossi og Akureyri. Þegar Guðjón Samúelsson hafði lokið við teikningu
háskólabýggingarinnar vildi Dungal taka helming hússins, allt sem snéri
að læknakenslu og flytja það yfir á Landsspítalalóðina. Ef það hefði
tekist mundi bærin hafa eignast tvo kumbalda á borð við Nýta garð,
engna forhöll, engna reisu yfir byggingunni eða háskólahverfinu, en nú
ermikil fegurð fyrir bæinn að þessari nýbygð. Húsameistari hafði teiknað
nokkurskonar Ásbyrgi sem átti að vera hrafntinnuklætt framan við háskól-
ann með léttum lítt sýnilegum stigaprepum upp að háskólanum. Hinn dökki
forgrunnur hefði farið vel milli grænna grasvalla og hvítrar byggingu.
En eftir að húsameistari lagðist banaleguna lét háskólaráðið gera þá
breytingu á þessum forgrunni sem allir líða nú önn fyrir og hlýtur að
verða stofnuninni til varanlegs álitshnekks. Þessi dæmi sýna að menn
iðrast alltaf eftir að breyta gerðum listaverkum. Nokkrir viðvaningar
í ljóðagerð breyttu sumum sálum Matthíasar Jochumssonar í sálmabókar-
útgáfu þeirri sem Helgi Hálfðánarson réði mestu um. En því hefir nú
verið breytt öllu til fyrri vegar. Þykir breyting sálmabókarnefndarinnar
bera vott um vöntun á hæfileikum til að vinna ábyrgðarmikið starf,
jafnframt því sem þetta tiltæki sýnir hve fráleitt er að breyta lista-
verkum.

Og nú er svo komið að Guðjón Samúelsson er í listasögu landsins
einn af hinum ódauðlegu snillingum líkt og Einar Jónsson, Ásgrímur,
Kjarval og Einar Benediktsson. Landakotskirkja, Háskólinn og Þjóðleik-
húsið eru fyrir þjóðina sambærileg við snildarmálverk eða ódauðleg
kvæði meistaranna. Sigurður Guðmundsson er vafalaust fremstur af eftir-
mönnum Guðjóns Samúelssonar í húsagerð. En bestu verk hans eins og
barnaskóli Austurbæjar, Landakotsspítali, Sjómannaskólinn og Þjóðminja-

safnið eru gagnlegar byggingar eins og vöruskemmur en þær lyfta ekki sálum manna frá jafnsléttu hverdagslífsins.

Það var talið lögbrot að breyta Neskirkju Ágústs Pálssonar. Þó er það verk vissulega ekki mikils virði í sjálfu sér. En miklu meira brot mundi vera að breyta einu af höfuðverkum mesta byggingarmeistara þjóðarinnar. Slíkar breytingar eru ætíð háskaverk en því hættulegri sem meiri munur er á frumhöfundum og klambrara. Helgi Hálfðánarson gat aldrei breytt til bóta kvæði eftir Matthías. Umrædd breyting á mentaskólahúsi Laugarvatns mundi verða áberandi óhappaverk. Hún yrði líka í ósamræmi við sýnilegan stórhug í fari hins unga skólameistara. Hann hefir sýnt eindregna löngun til að tengja fagra list við skóla sinn. Hann hefir gert eitt af höfuðkvæðum Einarssonar að skólasöng. Hann hefir gert Hvítbláinn, sem foreldrar þínir áttu þátt í að skapa að merki skólans. Og að síðustu hefir hann gert snillyrði Baldvins Einarssonar í uppeldismálum að kjörorði skólans. Ef slíkur skólaforystumaður yrði í byrjun starfsins ~~yrðis byrjun starfsins~~ riðinn við of lítið grundaða sparnaðarráðstöfun við að breyta einni af höfuðbyggingu þjóðarinnar á þann hátt að verkið yrði um alla framtíð lagt til jafns við stigaprep Alexanders Jóhannessonar framan við háskólann þá mætti kalla það óverðskuldaða óhemingju.

Enn mundi koma til greina óþarfur og leiðinlegur samanburður milli manna og flokka. Skólastjórinn á Laugarvatni, Bjarni Bjarnason og Sveinn Þórðarson ávaxta báðir vel sín pund og samvinna þeirra er góð og á að vera það. Ekki mun Bjarni Bjarnason á nokkurn hátt torvela störf hins unga skólameistara, þó að hann kynni að hafa aðra skoðun á einhverjum framkvæmdum hans. Hefir Bjarni sýnt góðan fósturföðurhug um allt, sem hann hefir getað gert með húslánum og á annan hátt til að greiða fyrir mentaskólanum. En þó að Bjarni Bjarnason muni á engan hátt skifta sér af byggingarframkvæmdum mentaskólans, þá verða aðrir til að gera samanburð, sem hlyti að verða óhagstæður fyrir aðstendendur

mentaskólans um ófyrirsjáanlega framtíð, ef hálfnuðu verki verður spilt. Bjarni Bjarnason hefir byggt það sem komið er af mentaskólanum með hinni mestu raun og stórhug, þ. á. m. útvegað teikningu sem mun skipa byggingunni í röð fremstu húsa í landinu. Þegar hann reisti þetta hús var hann með sinn eigin skóla hálf brunninn að baki sér. Hann fékk næstum engan flokkslegan stuðning frá gömlum samherjum því að hann var grunaður um vináttu við mig. Auk þess var fyrverandi mentamálaráðherra honum mjög erfiður, eins og þú munt kannast við. En Bjarni Bjarnason er mikill athafnamaður. Fólkið stóð með honum og þingið studdi hann án flokkstakmarkana. Það sem Bjarni Bjarnason hefir gert í mentaskólamáli Sunnlendinga er áberandi þekvirki, einkum þegar lítið er á hina löngu og leiðinlegu niðurlægingsögu Skálholts allt frá móðuharðindunum. Nú tekur ungur skólameistari við. Allir vita að hann fylgir að stjórnámálum stærsta flokki landsins. Hann er valinn í starfið af flokksráðherra með samhug flokksins. Allt sem skólameistari þarf að gera í byggingarmálum á Laugarvatni er að ljúka við myndarlega skólaforstofu og dálitinn samkomusal, sem piltar í mentaskólanum hefðu gott af að steypa sjálfir. Auk þess þarf að laga borðsal og eldhús í kjallara þess húss sem nú er reist. Þetta er létt verk fyrir núverandi forráðsmenn skólans. Þeir hafa á bak við sig flokk allra stétta. Þingið hefir sýnt skólastofnunni staka velvild. Framsóknarmenn hljóta að styðja skólann af almennum ástæðum og gamalla kynningu við Bjarna Bjarnason. Hann þarf að geta gert sitt hús fókjelt í sumar og ljúka því á 2-3 árum, ef ekki er hægt fyr. Meðan sú bygging er ekki með sínum gamla svip er Laugarvatn neflaus ásynd. Mentaskólanum þarf að ljúka á svipuðum tíma. Þar skiftir engu um mánuði eða missiri ef rétt er stefnt. Við Indriði Einarsson létum teikna þjóðleikhúsið þegar við höfðum 60 þús. kr. milli handa. Flestir voru á móti okkur. Alltaf var verið að revna að ná peningunum af okkur, og tvisvar sinnum tókst það. Á nálega 30 árum var verkinu lokið. Þjóðin hafði eignast sitt fegursta og fullkomnasta hús. Þreyttir

verkamenn segjast njóta þess að sitja í leikhúsinu og horfa á steinana, ef ekki sé annað að sjá. Í byggingarmálum þurfa menn að yfirvinna aldeyfunu með því að styðja hver annan. Indriði hafði beðið í 50 ár þegar ég kom til liðs við hann. Í Þingvallanefndinni 1930 sagði formaðurinn Jóhannes Jóhannesson: "Ég segi mig úr nefndinni, ef ekki er lagður nýr vegur til Þingvalla." Ég dró að stuðningslið og vegurinn kom. Jóhannes Jósefsson hafði 200 þús. kr. til að byggja hótél sem bæinn og landið vantaði. Ég og fleiri studdu hann. Þessvegna er einn samilegur gistingastaður til í bænum. Ég fann til með hinum auma hæstarétti í fangahúsinu, og kom með tillögu um hús handa réttinum á 25 ára afmæli hans. Finnur Jónsson dómsmálaráðherra vildi eyða málinu. Þá kom Pétur Magnússon og bjargaði því í land. Áður var ástandið þannig, að þegar erlendir dómara komu og vildu sjá réttinn tók Einar Arnórsson gestina heim til sín því að hann hafði besta íbúð af dómurunum, en ófært bótti að sýna réttinn. Við vildum báðir styðja Guðmund Ásbjörnsson með ráðhúsið. Þú veist hvernig skammsýnir menn eyddu því máli. Þér er nú í lófa lagið að láta ekki svipaða smámunasemi um forstofuna á Laugarvatni verða öllum að meini: skólameistara, þér, flokki þínum og þó mest þjóðinni allri. Lýðræði nútímans hefir hneygð til pokaskapar. Í sjálfri París má heita að ekkert hafi verið gert til að setja svip á bæinn síðan 1870.

Þjóðin þjáist af vantandi húsnæði til almannaþarfa. Í sumar dvelja Eysteinn Jónsson, Ásgeir Ásgeirsson og fleiri stórhöfðingjar í fátæklegum en dálítið listrænum herbergjum í Þingvallabænum, en það hús reistum við Guðjón Samúelsson með lítlum efnum. Allar ríkisstjórnir og Reykjavíkurbær senda heiðursgesti hundruðum saman með miklum tilkostnaði hvert sumar til Þingvalla, Gullfoss og Geysis. Þetta eru fagrir staðir en húsakynni á öllum stöðunum óframbærileg til gestamóttöku. Ef lokið er við bæði skólahúsin á Laugarvatni þá munu þau, einkum mentaskólinn bjarga samd

landsins á þeirri leið. Í nýja húsinu verða fullkomin gistiherbergi. Forhöllin þarf að vera með stórmannlegum svip og borðsalurinn getur rúm-
að 300 gesti. Húsin á Þingvöllum, við Geysi og Gullfoss eru með þeim
svip sem leiðir af stjórnarháttum Dana hér á landi. Háskólinn, Þjóðleik-
húsið og Laugarvatn, ef ekki er spilt listrænum frágangi Guðjóns Samúels-
sonar, eru vörður á vegi hins endurreista þjóðveldis, sem við höfum
báðir unnið að í þjóðlegum anda og með nokkurri stórsýn.

Forsetinn á Bessastöðum og ríkisstjórnin sýna gestrisni, sem lífgar
almenna borgara. Ég held að vísu ekki langt út á þá leið, en þó vildi
ég mega bjóða ykkur Ólafi Thors í hádegisverð eða kvöldverð á Laugar-
vatni bráðlega, ^{þegar} ~~þá~~ verður Sveinn skólameistari kominn heim úr Akureyrar-
för. Í sambandi við sveitamannlegt borðhald á Laugarvatni vildi ég
óska eftir að þið, valdamenn stærsta flokksins í landinu, lítið á mála-
vexti hinna hálfbygðu skóla á Laugarvatni, og framtíðar möguleika þeirra
í þágu almennings, áður en steinsteypuvélin er sett af stað.

Síðar í vikunni mun ég hringja til ykkar og vita hvað ykkur
sýnist um slíka austurför.

Með vinsamlegri kveðju,

Jónas Jónsson